

سیر در سرزمین ننه مریم و سنت استپانوس/ارس ؛ شکوه لطافت طبیعت

طراوت بهاری حاشیه ارس در نگاه نخست، آدمی را چنان در ورطه خیال و اوهام فرو می برد که در هوشیاری خود و آنچه نظاره می کنی، به دیده تردید می نگری ولی اینجا ارس است بهشت گمشده ایران زمین.

طراوت بهاری حاشیه ارس در نگاه نخست، آدمی را چنان در ورطه خیال و اوهام فرو می برد که در هوشیاری خود و آنچه نظاره می کنی، به دیده تردید می نگری ولی اینجا ارس است بهشت گمشده ایران زمین. به گزارش خبرنگار مهر، ارس با همه زیبایی های خود و با آغوشی پر از بهار زیبایی ها و شکوه تاریخ، تمدن و طبیعت بکر در نقطه صفر مرزی ایران با ارمنستان، آذربایجان و نخجوان؛ گردشگران و علاقمندان به آرامش و زیبایی طبیعت را میزبانی می کند.

از ارس و زیباییهای این منطقه فوق العاده روح نواز با جاذبه های طبیعی و آثار تاریخی اش گفتیم. پس شما نیز با گردش چند روزه ما در ارس، منطقه ای که به سرزمین زیبایی ها و بیکران فرصت ها شهرت دارد، همراه شوید. گردش در این منطقه زیبا آدمی را در رویاها فرو می برد. طبق برنامه ریزی ها برای لذت از طبیعت، آغاز سیر ما در این منطقه از کلیسای ننه مریم و پایان آن در قلعه آوارسین خواهد بود.

ارس نام رودی خروشان با دفتر خاطراتی خونین و گلگون است که همچون ابرویی کشیده زیبایی و نعمات آفریننده خوش ذوق را متذکر می شود. اما همچنان که می دانید ارس یار دیرین خاطرات شیرین و تلخ این دیار بوده، ولی از هشت سال قبل قرار شده با الهام گرفتن از زیبایی های رود خروشان ارس، جوشش اقتصادی فعالیت های غیورمردان و زنان آذری تبار نام و آوازه ارس را در قالبی دیگر به جهانیان معرفی نمایند.

ناز و عشوه ارس به گردشگران

ارس زیبا با 25 اثر تاریخی و طبیعی کم نظیر با ناز و عشوه زیبایی های خود را به رخ کشیده و باطلی بر سحرهاست. مسیر 195 کیلومتری از کلیسای ننه مریم جلفا تا قلعه آوارسین خداآفرین یکی از پرتردد ترین مسیرهای حمل و نقل جاده ای مرزی کشور محسوب می شود.

آراستگی طبیعت از جلفا تا خداآفرین، چهار فصل ارس را زیباتر و روح نوازتر از خیال آدمی بر بال بوریا کرده و شاه بیت لسان الغیب حافظ شیرازی را یادآور می شود که "ای صبا گر بگذری بر ساحل رود ارس/ بوسه زن بر خاک آن وادی و مشکین کن نفس" باد صبا را وادار به بوسه زدن بر خاک پاک آن کرده و جلوه ای زیبا از موهبت الهی را به رخ گردشگران کشیده است. ارس، نه تنها یک منطقه آزاد به لحاظ تولید و صنعت و تجارت است بلکه منطقه ای منحصربفرد از حیث تاریخ و تمدن نیز قلمداد شده و سرزمینی سرشار از زیبایی و البته حکمت بی بدیل خداوند می باشد.

آدمی با الهام گرفتن از زیبایی های الهی نقش بسته بر تن این خطه، مجذوب عشوه ارس شده و عاشقی محبوب، رعوف و بی همتا در طبیعت را پیدا می کند. گذر بر کرانه رود ارس و زیبایی های آن گویی آدمی را در دنیایی دیگر قرار میدهد، نیمه ای گمشده از وجود آدمی است این ارس، گویی در بازی های کودکان، خواب، هنگام نقاشی، سرودن شعر و یا موسیقی خیال دیدن ارس را در ذهن خود پرورش می داده و حال به وصال خود رسیده است.

منطقه آزاد ارس از جلفا تا خداآفرین

شاید سَرّی در دل این طبیعت زیبا نهفته است. ننه مریم و آوارسین دست در دست هم این زیبای آذربایجان را حکمران شده اند. طبق نقشه گردشگری تهیه شده در روابط عمومی و بین الملل سازمان منطقه آزاد ارس نخستین جاذبه گردشگری این محدوده مرزی کلیسای ننه مریم واقع در 22 کیلومتری جلفا می باشد و آخرین جاذبه گردشگری این محدوده نیز به یک قلعه تاریخی بنام آوارسین در 22.5 کیلومتری خداآفرین منتهی می شود. این دو جاذبه تاریخی 250 کیلومتر با هم فاصله دارند اما جلوه های جذاب طبیعی و تاریخی این مسیر طولانی را نزدیکتر از تصور هر رهگذری می کند چرا که طبق نقشه و بر اساس دید محدود انسانی، 25 اثر تاریخی و طبیعی و مذهبی در این مسیر سرسبز در دسترس گردشگران قرار دارد.

سیر در زیبای خفته

آغاز گردش در ارس را از کلیسای باصفای ننه مریم که در 20 کیلومتری غرب جلفا واقع است شروع می کنیم. مورخان آورده اند این کلیسای کوچک و زیبا در سال 1518 میلادی زمانی که آرامنه در این منطقه (دره شام) سکونت داشتند بنا شده است.

با گردش در درون و اطراف کلیسای ننه مریم به عنوان یکی از کلیساهای بنا شده و آثار تاریخی و مذهبی آرامنه در ارس درمی یابیم که این بنا فاقد حجاری بوده و تنها بر روی دیوار غربی، دو سنگ صلیب حجاری شده دارد و در نزدیکی آن بقایای ویرانه هایی از خانه های روستایی و قبرستان آرامنه با تعدادی سنگ صلیب قرار دارد و اگر تنها کمی بیشتر از زیاد گوش فرا دهید می توانید نوا و آواز گذشتگان را برای حفظ این زیبایی ها بشنوید.

سنت استپانوس جهانی

بعد از طی مسیر پنج کیلومتری به سمت جلفا از کلیسای ننه مریم که منظره ای بسیار زیبا روبه رود ارس دارد، کلیسایی ثبت جهانی شده بنام سنت استپانوس چشم نوازی می کند. این کلیسای زیبا در دره ای سرسبز با فضایی روح افزا بنا شده و گویی در دامن کوه های سبزپوش، از تاریخ کهن این منطقه سخن می گوید و نوای ناقوس کلیسا همراه با صدای پرندگان خوش صدا در طبیعتی بکر، آدمی را سرمست از این همه زیبایی ساخته و مدهوش می کند.

کلیسای سنت استپانوس در 26 کیلومتری غرب جلفای منطقه آزاد ارس در محلی به نام قریه قزل وانگ (صومعه قرمز) در نزدیکترین روستای دره شام از دهستان ارس در کنار بخش پلدشت شهرستان ماکو واقع شده است که در گذشته راه کوهستانی مالرو داشت و از سال 1350 راه ماشین رو و هموار آن ساخته شده و چون در دامنه رشته کوه های ماقارات قرار گرفته به آن عبارت ماقارات سنت استپانوس نیز اطلاق می شود.

آندرانیک هویان در مقاله کلیسای سنت استپانوس مقدس درمجله ایران زمین می گوید: کلیسای استپانوس مقدس در دژی استوار واقع شده و به مجموعه بناهای موجود در این دژ وانگ استپانوس مقدس یا وانگ ماقارات می گویند، این وانگ مانند سایر وانگهای ارمنیان محل اجتماع طلاب خطاطان و خوشنویسان و تذهیب کاران، نویسندگان فلاسفه و مورخین و دانشمندان بوده است.

وانگ استپانوس از دو نظر برای ارمنیان حائز اهمیت است، کلیسا به خاطر سبک بنا و جنبه فرهنگی از مراکز مشهور دینی و فرهنگی ارمنیان است تعداد بسیاری خوشنویس و خطاط در این وانگ گرد آمده و به استنتاج کتب می پرداختند، نقاشان و تذهیب کاران با هنر خود بر زیبایی کتابها می افزودند و به این سبب وانگ استپانوس مقدس به عنوان یکی از مراکز خوشنویسان ارمنی شهرت دارد و هم اکنون تعداد زیادی کتاب در این وانگ استنتاج شده است و در کتابخانه های جمهوری ارمنستان و ایتالیا نگهداری می شود.

تاریخ دقیق تاسیس کلیسای سنت استپانوس کاملاً مشخص نیست، محققین حدس می زنند بین قرن های هفتم تا نهم میلادی این کلیسا بنا شده باشد. کتیبه ای از سنگ ماسه ای سرخ رنگ به خط نستعلیق بر بالای در ورودی و زیر طاق ورودی کلیسا به چشم می خورد، نقش های برجسته ای از فرشتگان بر پیشانی طاق نماهای اضلاع شانزده گانه بزرگ گنبد مرکزی که در حقیقت پای طاق گنبد بلند و زیبای نمازخانه کلیسا محسوب می شود جاری شده است.

این کلیسا که بیشتر شبیه به قلعه ای مستحکم می ماند، در حصاری بلند با هفت برج نگهداری و پنج پشت بند استوانه ای سنگی شبیه به دژهای مستحکم دوره ساسانی و قرون اولیه اسلامی بوده و با دروازه ای کم نظیر که در وسط دیوار غربی تعبیه شده و از جنس چوب و آهن می باشد و نقش برجسته ای از حضرت مریم (ع) و دوران کودکی حضرت عیسی (ع) در پیشانی طاقنمای آن به چشم می خورد.

بنای این اثر تاریخی و مقدس از سه قسمت اصلی برج ناقوس، نمازخانه و اجاق دانیال تشکیل شده است. برج ناقوس کلیسا بر روی ایوان دو طبقه ای متصل به دیوار جنوبی کلیسا قرار دارد. این برج با نقوش برجسته فرشته، صلیب، ترنج و ستاره گل هشت پر زینت یافته است. گویا این برج از آثار نفیس دوره قاجاریه است و در زمان عباس میرزا نایب السلطنه مرمت شده است.

درب ورودی نمازخانه منبت کاری با تزئینات بسیار زیبای آن در وسط ضلع غربی تعبیه شده است و گفته می شود بیش از هزار تکه چوب در آن به کار رفته است. در این قسمت از کلیسا حجاری پایه ها و نیم ستون ها و زنجیرهای جوانب و مقرنس های آن از شاهکارهای هنر حجاری به شمار می رود. اجاق دانیال نیز تالاری است متصل به دیوار شمالی کلیسا که 6 متر عرض و نزدیک به 20 متر طول دارد؛ اجاق دانیال به نام دانیال از قدیسیان قرن پنجم میلادی معروف است.

بی گمان سفری دو ساعته، مجال بازدید از تمام جاذبه های زیبا و تاریخی ارس را نخواهد داد و آنچه گفته شد تنها گوشه ای از زیبایی های تاریخی و گردشگری منطقه ای بنام ارس است که علاوه بر ننه مریم و سنت استپانوس جاذبه های بسیاری دیگری از کلیسای چوپان تا کاروانسرای خواجه نظر عباسی را حاشیه رود ارس در دل خود جای داده است، جاذبه هایی که در گزارش هایی دیگر تلاش خواهیم کرد جلوه ای از زیبایی و شکوه آنها را تصویر کنیم.

.....

گزارش از داود جاهدی